

FSDB

Telefon: 08-39 20 40

Mejl: info@fsdb.org

Remissvar gällande Mediegrundlagarna och tillgänglighetskrav för vissa medier (SOU 2024:96)

Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Angelica Molin

Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB) representerar personer med dövblindhet och verkar för deras rätt till full delaktighet i samhället – i linje med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Vi vill härmed lämna synpunkter på delar av utredningen som särskilt berör tillgången till information och medietjänster för personer med dövblindhet.

Sammanfattning

Vi välkomnar utredningens erkännande av rätten till information som en grundläggande rättighet. Samtidigt anser vi att mediegrundlagarna behöver stärkas ytterligare för att fullt ut uppfylla Sveriges åtaganden enligt FN-konventionen. Bristande tillgänglighet till medier begränsar i dag yttrande- och informationsfriheten för personer med dövblindhet.

Vi ser med oro på att utredningen inte föreslår mer omfattande lagkrav för tillgängliga format.

För vissa individer med dövblindhet är punktskrift det enda sättet att tillgodogöra sig text. Taktill läsning måste därför vara möjlig inom såväl böcker som bilder, EPG:er, syntolkning och undertextning.

Vi vill även lyfta att dagens andel program som textas, teckenspråkstolkas eller syntolkas är alltför låg. Regeringens möjlighet att styra omfattningen av tillgänglighetsanpassning måste användas mer offensivt.

Kommentarer till utredningens specifika avsnitt

Teckenspråkstolkning och syntolkning i realtid (sammanfattning)

Vi stödjer de skärpta kraven på syntolkning, teckenspråkstolkning och undertextning men vill betona att dessa även måste omfatta nyhetsprogram och samhällsinformation i realtid. Dessa bör även inkludera anpassat textformat för kombinerad syn- och hörselnedsättning.

8.4 Tillgänglighetskrav på tjänster som ger åtkomst till audiovisuella medietjänster

Tjänster som ger åtkomst till audiovisuella medier ingår bland de tjänster som omfattas av direktivets specifika krav. Det angivna syftet är att "säkerställa att tjänsterna tillhandahålls på ett sätt som ger åtkomst till audiovisuella medietjänster ett sätt som i största möjliga utsträckning möjliggör förutsebar användning bland personer med funktionsnedsättning".

Utredningen behandlar tillgänglighetskrav för audiovisuella medietjänster men utgår i hög grad från minimikrav enligt EU-direktiv. FSDB menar att en mer inkluderande och framtidssäker nationell lagstiftning krävs.

Personer med dövblindhet behöver:

- Taktil tolkning och alternativa format, för dem som varken kan se textning eller höra ljud.
- Utveckling av haptiska och taktila gränssnitt, till exempel vibrationsbaserade system.
- Digitala tjänster bör även fungera med hjälpmedel såsom punktskriftsdisplayer och förstoring samt vara kompatibla med skärmläsare.
- EPG:er bör innehålla information om vilka program som har syntolkning eller teckenspråkstolkning.

Vi vill också lyfta att AI-genererade undertexter i dagsläget *inte* kan ersätta undertexter. De fungerar dessvärre ännu inte tillfredställande och ofta inte i kombination med vanliga programvaror.

9.2 Tillgänglighetskrav på e-böcker

Tillgängliga e-böcker är en förutsättning för att personer med synnedsättning och dövblindhet ska kunna ta del av litteratur och samhällsinformation. Vi välkomnar således skärpta krav på e-böcker, men konstaterar att det i dag finns ett begränsat utbud av e-bokstitlar tillgängliga med punktskrift. FSDB föreslår:

- Krav på synkronisering mellan text och ljud.
- Full kompatibilitet med hjälpmedel för exempelvis förstoring.
- Textformat som är kompatibla med punktdisplay och taktilläsning.
- Anpassad navigering och metadata för skärmläsare.

- Fri tillgång till konverteringsverktyg för att omvandla innehåll till tillgängliga format.

12.3.1 Delegationsbestämmelser om information och format

FSDB välkomnar utredningens förslag om grundlagsförändringar som möjliggör att sändande aktörer kan åläggas skyldighet att utforma sin information på ett tillgängligt sätt samt införa tekniska funktioner som möjliggör alternativ presentation. Det är ett viktigt steg för att säkerställa att personer med dövblindhet eller andra funktionsnedsättningar får tillgång till samhällsinformation på lika villkor.

Samtidigt vill FSDB framhålla att:

- Det är positivt att föreskrifter kan införas genom lag, men FSDB anser att bindande och tydliga krav bör införas skyndsamt – inte lämnas till framtida lagstiftning eller frivilliga insatser.
- Det bör förtydligas att tekniska lösningar ska fungera i realtid för nyhetsprogram och samhällsinformation, inte enbart i efterhand.
- Det är avgörande att lagstiftningen uttryckligen omfattar personer med kombinerad syn- och hörselnedsättning, och att tillgänglighet inte enbart definieras utifrån behov hos syn- eller hörselnedsatta var för sig.
- FSDB vill att framtida lagstiftning vilar på principen om universell utformning, så att teknisk tillgänglighet inte blir ett särkrav utan en självklar del av all medieproduktion.
- Att lättläst information anpassas ytterligare för personer med dövblindhet.

12.3.2 En delegationsbestämmelse om överföring av tillgänglighetstjänster

Det krävs ytterligare krav på att tillgänglighetstjänster:

- Fungerar på mobila enheter och strömningstjänster.
- Är stabila och inte försvinner vid uppdateringar eller formatändringar.

13. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Vi ser positivt på att utredningen lyfter tillgänglighet men anser att lagstiftningen måste gå längre. Vi föreslår:

- Tydliga lagkrav på tillgängliga webbplatser och digitala tjänster.
- Mål för full implementering av universell design i offentlig kommunikation.
- Obligatorisk transkribering och taktila alternativ för offentlig information.

De föreslagna lagändringarna i grundlagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027. Vi ställer oss bakom vad Diskrimineringsombudsmannen (DO) konstaterar angående detta: att detta innebär att Sverige under en övergångsperiod – från den 28 juni 2025, då tillgänglighetslagen träder i kraft, till den 1 januari 2027 – inte fullt ut kommer att uppfylla kraven i det europeiska tillgänglighetsdirektivet.

Vi vill uppmärksamma att under denna period riskerar personer med funktionsnedsättning, inklusive personer med dövblindhet, att inte ha samma tillgång till grundlagsskyddade medier som andra. Detta kan innebära att rätten till tillgänglig information, som skyddas både i svensk lag och enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, inte säkerställs under övergångstiden.

Slutsats

Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB) anser att utredningen om mediegrundlagarna och tillgänglighetskrav för vissa medier är ett viktigt steg mot att säkerställa att personer med dövblindhet får full tillgång till information och medietjänster. Vi uppskattar de skärpta kraven på tillgänglighet, men vi anser att dessa krav behöver gå längre för att fullt ut säkerställa att alla personer, oavsett funktionsnedsättning, kan ta del av samhällsinformation på lika villkor.

Vi ser ett stort behov av att snabbt implementera dessa åtgärder för att säkerställa att personer med dövblindhet inte hamnar på efterkälken när det gäller tillgången till grundläggande rättigheter och samhällsinformation. Tack för möjligheten att lämna synpunkter!

Med vänliga hälsningar,
Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB)